

21.09.2023

Група № 31

Урок № 3

Тема уроку: « «Я (Романтика)» М. Хвильового – новела про добро і зло в житті та душі. Проблема внутрішнього роздвоєння»

Мета уроку: ознайомити здобувачів освіти зі змістом новели «Я (Романтика)», пояснити присвяту до неї, символічність образу матері, проблему вибору героя; розвивати вміння визначати жанр твору, відрізняти реальне й уявне в ньому, характеризувати образ ліричного «Я»; виховувати повагу до жінки, усвідомлення переваги гуманізму над будь-якими ідеологіями.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.50–63 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*

2. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=3QaeuTQYx5Y&ab_channel

3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Новела «Я (Романтика)» – новела про добро і зло в житті та в душі людини. Проблема внутрішнього роздвоєння людини між гуманізмом і обов'язком. «Я (Романтика)» Хвильового розкриває психологію мрійників, романтиків революційної доби і пояснює душевний конфлікт між старим і новим.

Рік: 1924

Літературний рід: епос

Жанр: новела

Тема: протистояння добра і зла в душі героя, його роздвоєність.

Ідея: вимріяне майбутнє не може наблизити людина з роздвоєним «я», ціною злочину його не побудувати.

Головні герої:

- головний герой «Я»
- мати
- доктор Тагабат

- Андрюша
- дегенерат.

Сюжет

↓ Іде засідання “чорного трибуналу комуни” у будинку розстріляного шляхтича.

↓ Без участі прокурорів і адвокатів ухвалюється один і той же вирок: “Розстрілять!”

↓ Увечері мати “Я” заспокоює “сина революції”.

↓ Якось “чорний трибунал” приймає рішення розстріляти черниць за антирадянську агітацію.

↓ Серед черниць “Я” впізнає свою матір.

↓ “Я” сам застрілює свою матір, щоб довести свою відданість революції.

Композиція

- пролог (лірико-романтичний зачин), що вводить читача в складний психологічний світ (показана розмова матері з сином напередодні грози);
- три частини — три різні фронтові ситуації, три різні душевні стани героя.

Проблематика

1. Суперечність, полярність одвічного ідеалу любові, гуманізму, добра, традиційних етичних цінностей, вироблених християнською цивілізацією — з одного боку, і служінням ідеї абстрактного гуманізму, фанатизму, фальшивої романтики — з другого.
2. Неминучість втрати людської сутності через зраду принципів людяності. Хто вбиває іншого — вбиває себе.
3. Проблематика носить надчасовий, філософський характер.

Стильові ознаки

1. Розповідь від першої особи.
2. Драматизм.
3. Внутрішні монологи героя.
4. Відсутність безпосередньої авторської оцінки.

5. Лаконізм.
6. Виразні художні деталі.
7. Глибокий психологізм.
8. Відмова від традиційного описового реалізму.
9. Часові зміщення.
10. Зіткнення віддалених епізодів.
11. Історичні алюзії, асоціації (термін «версальці» тощо) з метою поставити революцію в контекст визначних подій світової історії.
12. Змістове згущення.
13. Символічний зміст образів, деталей.
14. Своєрідність зорового та звукового тла подій.
15. Засоби поетичного синтаксису.

Присвята

М. Хвильовий присвятив новелу «Я (Романтика)» **«Цвітові яблуні» М. Коцюбинського.**

По-перше, М. Хвильовий-прозаїк був пильним учнем М. Коцюбинського.

По-друге, у «Цвіті яблуні» теж виведено персонаж із роздвоєною свідомістю; це письменник, який, переживаючи трагедію смерті власної дитини, одночасно відчуває й муку батьківських почуттів, і роботу письменницької пам'яті. Для нього навіть момент смерті дитини стає творчим матеріалом — поза контролем свідомості, поза його волею. Він страждає, зневажає себе, але не владен будь-що змінити. Однак торжествує в цій трагедії творча, життєстверджуюча сила.

Письменник розкриває **глибини підсвідомості персонажа**. Але при цьому показує, що він сам несе повну відповідальність за вчинене. Його вибір був свідомим, і злочин його непростенний.

Новела «Я (Романтика)» має ліричний зачин. Саме з нього постає зримий, реальний образ матері-України:

«З далекого туману, з тихих озер загірної комуни шелестить шелест: то йде Марія».

Матір приходиться до сина, коли він має хвилинку для перепочинку між жорстокими битвами.

«Моя мати — наївність, тиха жура і добрість безмежна... І мій неможливий біль, і моя незносіма мука тепліють у лампаді фанатизму перед цим прекрасним печальним образом».

Але поступово наростає тривога, насувається гроза, син бачить в очах матері «дві хрустальні росинки». Чому ж у чудових очах рідної людини сльози, над чим плаче мати-Україна? Мабуть, над дилемою гуманності й фанатизму, людяності та сліпої відданості абстрактній ідеї.

Письменник хоче допомогти осмислити **протиставлення світлого й чорного, добра і зла**, що живуть у душі головного героя новели. З одного боку — це інструмент, який повинен вершити революційний суд, а з другого — людина, яка вміє любити, бути ніжною, яка невидимою силою любові зв'язана з матір'ю.

М. Хвильовий по-новому розкрив перед читачем споконвічну суперечку між життям і смертю. Стомлений син шукає спокою на старечих материних долонях.

«Я — чекіст, але я і людина», — підкреслює головний герой.

Отже, хочеться вірити, що цією людиною насправді має чинитися справедливий суд іменем народу. Але **між двома початками терзається душа «м'ятежного сина: Андрюша і мати, Тагабат — людина, з холодним розумом і з каменем замість серця».**

Герой не бачить виходу. Саме в такі хвилини він, комунар, викликає співчуття. **Через роздвоєність душі син мусив застрелити матір.**

«Тоді я у млості, охоплений пожегаром якоїсь неможливої радості, закинув руку на шию своєї матері й притиснув її голову до своїх грудей. Потім підвів маузера й нажав на скроню». І це в ім'я революції, в ім'я дороги до загірних озер невідомої прекрасної комуні...».

Отже, письменник намагається підвести нас до висновку, що **такий вчинок міг здійснити тільки справжній революціонер**, який у критичну хвилину «голови не загубив». Але ми все більше починаємо розуміти, що **фанатична відданість ідеї несе тільки зло**, убиває почуття справедливості, почуття розуміння добра й правди, руйнує людську особистість, людське «я».

«Там, в далекій безвісті невідомо горіли тихі озера загірної комуні».

Цими сумними словами закінчується трагічна новела — **драма роздвоєності людської особистості**, примушуючи замислитися над високістю матері, яку вбиває блудний син. А Україна, котра породила революціонера, якого морально знівечила абстрактна ідея, прощає йому цей смертний гріх.

Новела Миколи Хвильового «Я (Романтика)» стала своєрідним **викриттям жорстокості та несправедливості нової системи**. Намагання вбити в собі людину, **убити добро в ім'я фанатизму**, приводить до переродження в дегенерата. Разом зі своїми героями письменник шукав вихід із лабіринтів історії, помилявся й пророкував, свято вірив і люто ненавидів, і нарешті, не витримав дуалізму сучасної йому доби. Пролунав постріл...

4. Виконайте наступне завдання:

1. Бліц-диктант за змістом твору

1. Яку присвяту має твір?
2. Від чийого імені ведеться розповідь?
3. Де засідає «чорний трибунал комуни»?
4. Кого нагадує дегенерат ліричному героєві?
5. Перед ким із героїв твору *«проноситься темна історія цивілізацій, і бредуть народи, і віки...»*?
6. Якою травою пахне у дворі, де живе мати ліричного героя?
7. Що ховає ліричний герой *«у глухому закутку, на краю города... від гільйотини»*?
8. Хто з героїв твору проситься на фронт?
9. Кого побачив ліричний герой у натовпі черниць?
10. Хто запропонував ліричному героєві випустити його матір?
11. Кого називає ліричний герой сторожем його душі?
12. Який образ постає перед читачем на початку та в кінці новели?

2. Літературний диктант «Упізнай героя»

1. «...розвалився на широкій канапі вдалі від канделябра, і я бачу тільки білу лисину й надто високий лоб».
 2. «...низенький лоб, чорна копа розкуйовдженого волосся й приплюснутий ніс».
-

- 3.так: не ім'я і прізвище на суворому життєвому документі ставить, а зовсім незрозумілий, зовсім химерний, як хетейський ієрогліф, хвостик».
- 4.«...із широким лобом і білою лисиною, з холодним розумом і з каменем замість серця...».
- 5.«Вона підходить до мене, бере моє стомлене обличчя у свої... долоні й схиляє свою голову на мої плечі».
- 6.«главковерх чорного трибуналу комуни, виконував свої обов'язки перед революцією».
- 7.«...сидить праворуч мене з розгубленим обличчям і зрідка тривожно поглядає на доктора... Нервово переходить із місця на місце й усе поривається щось сказати».
- 8.«...знову до болю хотілося впасти на коліна й молитовно дивитися на волохатий силует чорного трибуналу комуни».
- 9.«...цей наївний комунар остаточно нічого не розуміє. Він буквально не знає, нащо ця безглузда звіряча жорстокість».
- 10.«...спокійно сидить на канапі й п'є вино. Він мовчки стежить за моїми наказами й зрідка іронічно поглядає на портрет князя».
- 11.«Так, це був вірний пес революції. Він стоятиме на чатах і не під таким вогнем!».
- 12.«Тоді я беру її милу голову з нальотом сріблястої сивини й тихо кладу на свої груди».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.

21.09.2023

Група № 31

Урок № 4

Тема уроку: «Юрій Яновський, творча біографія письменника»

Мета уроку: ознайомити здобувачів освіти із творчою біографією Юрія Яновського, місцем письменника в розвитку української літератури, жанровою своєрідністю творчості; виховувати інтерес до творчості письменника; розвивати мовні компетенції учнів під час обговорення епістолярної спадщини письменника; виховувати повагу до творчості Ю. Яновського.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте ст.64-66 у базовому підручнику: *Українська література (рівень стандарту): підручник для 11 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2019. – 256 с.*
2. **Перегляньте відео до уроку на [YouTube](https://www.youtube.com/watch?v=kEwRAupCB8o&ab_channel=WiseCow):**
https://www.youtube.com/watch?v=kEwRAupCB8o&ab_channel=WiseCow
3. **Законспектуйте матеріал до уроку в робочому зошиті (основне):**

Юрій Іванович Яновський народився 27 серпня 1902 р. в с. Нечаївці (Компаніївський район Кіровоградської області), де колись був хутір пана Майєра. У квітні 1945 р. Ю. Яновський з уст матері записав деякі подробиці про свій родовід та місце народження, а опубліковані вони повністю 1983 р.

Сім'я мала дев'ятеро дітей; злидні й нестатки змушували її кілька разів змінювати місце свого мешкання, з 1917р. жили в Єлисаветграді, де батько працював на заводі сільськогосподарських машин.

Далі — середня освіта (народне училище, земське реальне училище); служба в 1919 — 1921 рр. у різних

установах; незавершене навчання в Київському політехнічному інституті (1922 — 1925), де він бере участь у літературній студії інституту, входить у театральні кола столиці, допомагає акторам і режисерам театру-студії імені Г. Михайличенка у створенні ряду вистав, виявляючи неабиякі знання фольклору, і пише в співавторстві з С. Греєм гротескну п'єсу “Камергер”; співробітництво з групою київських панфутуристів.

Тоді були опубліковані вірші “Море” (російською мовою під псевдонімом “Ней”) та “Дзвін” (українською за власним прізвищем), здійснені газетні публікації в “Більшовику” (дванадцять нарисів і дві рецензії, підписані псевдонімом “Юр. Юрченко”).

Хоча основних літературних успіхів Ю. Яновський досягне в прозі та драматургії, але писання віршів не облишатиме протягом усього життя. Кращі з них увійшли до збірки “Прекрасна УТ” (1928), що була через чотири роки перевидана з деякими доповненнями. Кілька пізніших поезій датуються сороковими і п'ятдесятьми роками, але в друк не видавалися. Вони стали відомими лише після смерті письменника, коли вийшло перше п'ятитомне зібрання його творів (1958 — 1959).

Перший прозовий твір — новела “А потім німці тікали” — опублікований у газеті “Більшовик” 2 березня 1924 р.

1925 р. виходить збірка “Мамутові бивні”, до якої включені новели, створені на матеріалі конкретних подій громадянської війни.

1927 р. — книжка “Кров землі”, доповнена новими оповіданнями — “В листопаді”, “Байгород”, “Рейд”. У час їх створення Ю. Яновський працював на Одеській кіностудії, освоюючи там секрети нової для нього кіно-справи (про майстрів кіно опублікував 1930 р. книжку нарисів “Голлівуд на березі Чорного моря”). Пише два нариси про режисера О. Довженка (“Історія майстра” і відгук-есе про фільм “Звенигора” (1927 р.), оповідання “В листопаді”, що присвячене О. Довженкові. В Одесі створив кілька кіносценаріїв — “Гамбург”, “Фата моргана” й ін.

Належав у різний час до “Комункульту”, “Жовтня”, ВАПЛІТЕ, “Пролітфронту”, але ця приналежність була здебільшого формальною.

Підсумок літературної молодості — два романи — “Майстер корабля” (1928) та “Чотири шаблі” (1930), (у 1930 р. кілька розділів “Чотирьох шабел” опублікував журнал “Красная новь”).

Задум “Майстра корабля” (являє собою мемуарну розповідь То-Ма-Кі (Товариша Майстра Кіно) народився ще в часи роботи на Одеській кінофабриці, а реалізація цього задуму відбувалася після приїзду в 1927 р. до Харкова.

1932 р. — вийшла окремим виданням п’єса “Завойовники”.

1935 р. — опублікування “Вершників”. За змістом, життєвим матеріалом й за художньою вагою “Вершники” — один із кращих творів радянської літератури про героїку громадянської війни.

Зростання таланту Яновського-драматурга позначене створенням романтичної трагедії “Дума про Британку” (1937). Перші вистави “Думи про Британку” в 1937 р. театральна критика не сприйняла. Пізніше п’єса була перероблена, і останній варіант її викликатиме вже менше критичних нарікань. За її мотивами створено М. Вінграновським фільм, а В. Губаренком оперу.

1939 р. — опублікована п’єса з сільського життя “Потомки”.

У другій половині 30-х років визріває задум нового епічного твору “Капітани”, але звершити задумане не вдалося.

1940 р. виходить книжка оповідань “Короткі історії”. Це гостросюжетні оповідання (“Шпигун”), різновид дорожнього нарису (“Дорога на Запоріжжя”), романтичні новели (“Чапай”, “Романтик”, “Червонарм”), стилізовані оповіді монологічного типу “Василь Палійчук, гуцул”, “Іван”, “На зеленій Буковині”. Кілька творів (“Наталка”, “Ганна Антонівна”) можуть бути умовно названі новелами-портретами.

1944 р. — збірка новел “Земля батьків”. В формі новели-монологу витримані оповідання “Коваль”, “Генерал Макодзьоба”, “Дід Данило з “Соціалізму”, “Дівчинка у вінку” й ін.; в формі класичного оповідання — “Яструбок”, “Комісар”, “Україна”.

Кілька років (воєнних і повоєнних) Ю. Яновський працював редактором журналу “Українська література” (з 1946р. “Вітчизна”), багато їздив по країні, на Нюрнберзькому процесі був одним із кореспондентів радянської преси, що дало змогу написати цикл хвилюючих репортажів “Листи з Нюрнберга” (1946).

1945 — 1946 рр. — робота над романом “Жива вода” (1947), який у пізнішій редакції (після смерті письменника) публікувався вже під назвою “Мир” (1956). Журнальна публікація роману “Мир” — “Жива вода” (Дніпро. — 1947. — № 4-5) сприйнята була спочатку схвально, але через якийсь час зазнала глибоко несправедливої критики, організованої Л. Кагановичем.

1948 р. — нова книжка “Київські оповідання”, відзначена 1948 р. Державною премією СРСР (оповідання “Через фронт”, “Київська соната”, “Боротьба за людину”, “Путь у Францію”, “Династичне питання”, “Під яблунею” й ін.).

1954 р. видана “Нова книга” (“На ярмарку”, “Мистецтво”, “Святий вечір”).

Віддавши кращі творчі роки прозі, останнє слово в літературі письменник сказав мовою драматургічного мистецтва. Йдеться про п’єсу “Дочка прокурора”, яка побачила світло рампи за кілька днів до смерті Юрія Івановича Яновського.

Працюючи над драмою (задум п’єси відноситься ще до передвоєнних років, коли письменник почав роботу над незавершеною п’єсою “День гніву”, 1940), він водночас публікує комедію “Райський табір” (1953) (сатиричний памфлет на імперіалістичний світ періоду інтервенції США в Кореї), починає працювати над тетралогією “Молода воля”, яка присвячувалася 300-річчю возз’єднання України з Росією (романтична драма про молоді роки Тараса Шевченка).

Як сценарист Ю. Яновський також створює сценарій художнього фільму “Зв’язковий підпілля” (1951), літературний сценарій “Павло Корчагін” (за мотивами роману М. Островського “Як гартувалася сталь”, 1953) та сценарій документального фільму “Микола Васильович Гоголь” (1952).

Не стало Ю. Яновського 25 лютого 1954р.

Спадщина письменника здобула широке визнання читачів. Двічі виходили його твори п’ятитомними виданнями. Кращі з них перекладені багатьма мовами, опубліковані в Болгарії, НДР, Польщі, Угорщині, Чехословаччині, Австрії, Італії, Франції.

4. Виконайте наступні завдання:

1. Хронологічний диктант

1. Ю.Яновський народився у:

- a)1989 б)1902 в)1906
2. Перший прозовий твір «А потім німці тікали» був опубліковано у:
а)1919 б)1924 в)1932
3. Було опубліковано перший вірш російською мовою:
а)1921 б)1924 в)1942
4. Роман «Чотири шаблі» побачив світ у:
а)1910 б)1905 в)1930
5. Збірка віршів «Прекрасна Ут» вийшла у:
а)1928 б)1935 в)1916
6. Ю.Яновський вступив до Київського політехнічного інституту у:
а)1934 б)1922 в)1918
7. «Майстер корабля» було опубліковано у:
а)1930 б)1928 в)1920
8. Вийшла окремим виданням п'єса «Завойовники»:
а)1932 б)1945 в)1913
9. Побачила світ збірка «Кров землі»:
а)1930 б)1928 в)1927
10. Перша публікація роману «Вершники» відбулася у:
а)1935 б)1945 в)1926
11. Книга «Київські оповідання» була визнана Державною премією СРСР у:
а)1934 б)1948 в)1953
12. Ю.Яновського не стало у:
а)1954 б)1947 в)1963

2. Прочитайте роман Юрія Яновського «Майстер корабля».

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net .

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.
